

אילו נתן לנו את התורה – דיינו (??)

על 'מתן תורה' פרטי וציבורי ושאלת 'דיינו' מהדהדת...

אסתר פישר, מדרשת עין הנצי"ב

הפיוט 'דיינו' המוכר לכולנו מההגדה של פסח¹, מעורר אצלי מדי שנה תהיות ומחשבות: הפיוט מדרג את ה'מעלות הטובות' שעשה הקב"ה עם ישראל ממצרים ועד בניית בית הבחירה ועל כל שלב מצהיר שאילו היה רק את השלב הזה, גם ללא השלב הבא – דיינו. חלק מהכרזות אלו תמוהות ביותר. כך למשל: 'אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה' – האומנם דיינו? וכן – 'אילו נתן לנו את התורה ולא הכניסנו לארץ ישראל' – דיינו!! אך נראה שפיוט זה בא להדגיש (אולי על ידי גוזמה לשונית) את הערך של הודאה על מה שיש. את היכולת להשתהות על כל טובה וטובה שבאה עלינו ולראות בה את חזות הכול. יחד עם זאת, ברצוני להציע לראות בפיוט גם רמז למסר שבנוסף להודאה על הקיים, יש לשאוף קדימה. לא להסתפק רק במה שיש אלא לנסות ולהשיג עוד ועוד (נכסים רוחניים, כמובן). על מנת שזה יקרה צריך מדי פעם לשים סימן שאלה על הצהרת ה'דיינו!' ולשאול 'האומנם דיינו??'.

על טובה אחת כזאת, שניתן לראות בה 'גאולה' פרטית וציבורית כאחת, אני מבקשת להודות מחד ולשאול 'האומנם דיינו' מאידך. בדיוק לפני עשרים וחמש שנה, בפסח תשמ"ה, עמדתי להשתחרר משירותי הצבאי. הייתי רשומה ללימודים אקדמאים לשנה"ל הבאה, ועוד לפני שהספקתי להתלבט כיצד לנצל את החודשים בין לבין, קיבלתי טלפון נרגש מחברה, בת קיבוץ טירת צבי, בו היא מספרת לי על יוזמה שלה ושל חברות נוספות מהקיבוצים להקמת "מוסד תורני לבנות" בקיבוץ שדה אליהו. כעבור מספר שבועות התקבצנו כ-15 בנות בוגרות שירות, כשאת כולנו איחד חלום ורצון משותף: לימוד תורה רציני, מעמיק, בית מדרשי והעיקר – לימוד 'לשמה'. כל האפיונים הנ"ל היו שונים כל כך מכל חווית הלימוד אותה חוונו כולנו במוסדות החינוך הדתיים בהם התחנכנו. מחזור א' של מדרשת הקיבוץ הדתי לבנות יצא לדרך ו... השאר היסטוריה. אני משתמשת במליצה זו, פשוטו כמשמעו, שכן ידוע לכול שבמהלך עשרים וחמש השנים שחלפו באמת נעשתה 'היסטוריה' בתחום זה שאף קיבלה לימים את התואר 'מהפכת לימוד התורה לנשים'.

מאז ועד היום פרו ורבו ה"מדרשות" למיניהן. מאות בנות קובעות לעצמן הרגל של שנת לימודים תורנית אחת (לפחות) לפני השירות או אחריו. נשים מלומדות בתורה מתחילות כבר

¹ על מקור הפיוט ולחניו אפשר לקרוא באתר הזמנה לפיוט
<http://www.piyut.org.il/textual/352.html>

להיות חלק בלתי נפרד מהנוף בציבורנו, ומעטים הם הפוסקים שיצטטו, כהלכה למעשה, את דברי ר' אליעזר במשנה בסוטה "כל המלמד את בתו תורה – כאילו מלמדה תפלות".

לימודי במדרשה זו היו צעד ראשון אך משמעותי, מבחינתי, לתוך מסלול חיים של לימודי תורה גבוהים שהביאו אותי, לשמחתי, להיות מזה מספר שנים רמי"ת במדרשה בעין הנצי"ב ולהיות שותפה למוסד המוציא משעריו כ-80 בוגרות מדי שנה, נשים צעירות מלומדות ויראות שמים, הממשיכות מבית מדרשנו אל עשייה ברוכה בשטחים שונים של החברה הישראלית.

אך ברוח שאלותיי בפתח הדברים ברצוני לשאול: האם 'דיינו'? ימי הולדת, הן של אדם, הן של מוסד והן של אומה, הם זמן לחשבון נפש: מה עשינו עד כה ומה עוד נותר לעשות. זהו, אומנם, זמן לחגוג ולהתגאות על הישגים קיימים אך בו בזמן גם לסמן ולחתור להישגים נוספים. כך, נדמה לי עולה גם מהפיוט "דיינו" אותו אנו קוראים מדי שנה בליל הסדר, יום הולדתה של האומה הישראלית. פיוט זה הוא שילוב של הודאה על חלקנו, על כל שלב בגאולה, יחד עם הכרה שאותו שלב מצריך גם את השלב הבא.

אז האומנם "דיינו"? ישנם רבים הרואים בנושא 'תלמוד תורה לנשים' תחום עליו אפשר לברך על המוגמר אך לעניות דעתי, ישנן עדיין שאלות רבות המהדהדות ועומדות על סדר היום: האם היקף לימוד התורה של נשים מספק אותנו? הן היקף העומק (שנות הלימוד, עומק ורוחב הידיעות, היקף תחומי הדעת) והן היקף הרוחב – האם 'מהפכה' זו נוגעת לציבור הרחב של הנשים ורלוונטית עבורן? לאן פנינו מועדות – האם ללימוד תורני המהווה העתק של הדגם הגברי או שמא יש כאן 'לימוד נשי' חדש עליו כה מרבים לדבר לאחרונה? מהן אפשרויות הקידום המקצועי העומדות לפתחן של אותן נשים שיעלו על הרכבת' ודהרו קדימה בלימודי תורה גבוהים – האם נסתפק במסלול ה'טוענות הרבניות' ו'יועצות להלכות אישות' (שהם הישגים ראויים ללא ספק!) או שמא יש מקום לבחון שילוב נשים בעולם הפסיקה, הדיינות וההנהגה הקהילתית? ועוד נקודה אחת – האם יש בשינוי מרחיק הלכת, שהתחולל בהלכה היהודית בתחום לימוד הנשים, דוגמה לאופן ולאפשרות השינוי גם בתחומים אחרים הנוגעים לנשים, או שמא זוהי דוגמה בעלת ייחוד משלה...

באסרו-חג פסח מדרשת הבנות מציינת את 25 שנותיה בכנס חגיגי שיתקיים בירושלים. לצד השאלות הנוקבות שהועלו כאן ושיידונו בכנס, זו תהיה גם הזדמנות (ברוח חג הפסח) 'להודות להלל ולשבח': לקב"ה על שזיכה אותנו בתפנית הלכתית והיסטורית זו, לתנועת הקיבוץ הדתי על מקומה בשינוי חברתי חשוב זה, ולמספר נשים צעירות בעלות יוזמה ותושייה שבכוח תודעתן ש'נתן (גם) לנו את התורה', ומתוך כך הסירוב לומר 'דיינו' על מקומן בעולם הדתי – צמחו בדור האחרון שלל מדרשות ומוסדות לימוד לתפארת עם ישראל.